

ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕНАНТІОСЕМІЇ У ФРАНЦУЗЬКІЙ МОВІ

Ніколаску Е. В.

старший викладач кафедри східноєвропейських мов

навчально-наукового центру мовної підготовки

Національна академія Служби безпеки України

вул. М. Максимовича, 22, Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-1742-5991

emilie.nicolaescou@gmail.com

Ключові слова: *енантіосемія, енантіолексема, багатозначність, семантична еволюція слова, конотація, іронія, ономапоетичні слова.*

У статті розглядаються причини та джерела виникнення енантіосемії у сучасній французькій мові. У роботі вказано на актуальність дослідження, висвітлено мету, завдання, об'єкт та предмет. Здійснено аналіз сучасних досліджень енантіосемії вітчизняних та зарубіжних лінгвістів. Установлено, що енантіосемія – суперечливе явище, що відображено в наукових працях, присвячених цьому питанню. Зазначено, що основною причиною появи енантіосемії в мові є зміни, що відбуваються у слові, що функціонує, під впливом його вербального оточення, і які закріплюються в мові в результаті багаторазового вживання в процесі його історичного розвитку.

На основі аналізу теоретичних джерел та фактологічного матеріалу з'ясовано, що у французькій мові є низка лексичних одиниць із протилежними семантичними значеннями та визначено основні причини виникнення енантіосемії у французькій мові. Виокремлено екстралінгвістичні (позамовні) та лінгвістичні (мовні) причини. До екстралінгвістичних причин належать: особливості мислення первісних людей, оскільки їх мислення будувалося на протилежностях; емоційний чинник, тобто тяжіння до експресивного вираження думок та почуттів (уживання слів із позитивним значенням в іронічному контексті, де воно набуває протилежного значення; а також уживання лайливих слів, назв хвороб, тварин у позитивному значенні); причини культурно-історичного характеру. До лінгвістичних чинників зарахували: багатозначність словотворчих морфем (антонімічність деяких дієслівних префіксів; антонімічність іменникових суфіксів); відмінність у спрямованості дії для досягнення певного протилежного результату; формування двовидових дієслів; поляризація актантів та заміна на протилежне того чи того суб'єктно-об'єктного відношення; метафора та метонімія; розмовне мовлення; ономапоетичні елементи в словотворі.

Резюмовано, що енантіосемічна лексика віддзеркалює вплив як зовнішніх, так і внутрішніх факторів.

Комплексне дослідження природи енантіосемії – вельми перспективний напрям, оскільки він дає змогу виявити та описати семантичні зміни в межах наявної лексики, що згодом відбивається у французькій мовній системі.

CAUSES FOR THE FRENCH ENANTIOSEMY ORIGIN AND DEVELOPMENT

Nikolaiesku E. V.

*Senior Teacher at the Eastern-European Languages Department
of the Educational and Scientific Center for Language Training*

National Academy of Security Service of Ukraine

M. Maksimovich str., 22, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0002-1742-5991

emilie.nicolaescou@gmail.com

Key words: *enantiosemy, enantiotoken, polysemanticity, semantic evolution of the word, connotation, irony, onomatopoeic words.*

The causes and sources of enantiosemy origin in current French were considered in the article. The relevance of the investigation was noted; the purpose, tasks, object and subject were covered in the work. The analysis of enantiosemy modern researches of domestic and foreign linguists was carried out. It was established that enantiosemy was a contradictory phenomenon, which was reflected in the scientific works devoted to this issue. It was noted that the main cause for the enantiosemy origin in language had been the changes that occurred in the functioning word under the influence of its verbal environment, and which had been fixed in the language as a result of repeated use in the process of its historical development.

Based on the analysis of theoretical sources and factual material, it was found out that there were a number of lexical units with opposite semantic meanings in French and the main causes of French enantiosemy were determined. Extralinguistic and linguistic reasons were distinguished. Extralinguistic reasons included: particularity of primitive people thinking, because their thinking had been based on opposites; emotional factors, in other words, the tendency to emotional thoughts and feelings expression (the use of words with a positive meaning in an ironic context, where it had taken the opposite meaning; as well as the use of abusive words, names of diseases and animals in a positive sense); cultural and historical reasons. Linguistic factors included: polysemanticity of word-forming morphemes (opposite meaning of some verb prefixes; opposite meaning of some noun suffixes); difference in the action direction to achieve a certain opposite result; formation of two-species verbs; polarization of actants and replacement by the opposite of one or other subject-object relationship; metaphor and metonymy; colloquial language; onomatopoeic elements in the word formation.

It was summarized that enantiosemy vocabulary reflected the influence of both external and internal factors.

A comprehensive study of the enantiosemy nature was a very promising direction, as it allowed to identify and describe semantic changes within the existing token, which was later reflected in the French language system.

Постановка проблеми. На початку нового тисячоліття мова здебільшого становить індикатор тих змін, що відбуваються у суспільстві. Особливо це стосується і французької мови, оскільки останніми роками значно зросли темпи збагачення її словникового складу. Варто зазначити, що словниковий склад мови збагачується завдяки не тільки неологізмам, а й семантичним змінам у межах наявної лексеми. Яскравим прикладом семантичних змін у межах однієї лексеми є енантіосемія – розвиток у семантичній структурі однієї мовної одиниці протилежного значення.

Нерідко в основі формування енантіосемічного значення лежить принцип диз'юнкції: однопорядкові одиниці перебувають в опозиції *позитивний/негативний*, при цьому частіше маркованим є позитивне значення, протипоставлене немаркованому негативному [1, с. 41].

На думку Н.К. Саліхової, основною причиною появи енантіосемії в мові є зміни, що відбуваються у слові, що функціонує, під впливом його вербального оточення, і які закріплюються в мові в результаті багаторазового вживання в процесі його історичного розвитку. Багатовікове вживання

слова у певних контекстах закріплює контрадикторність у його смислового діапазоні, що і відображається в лексико-графічних джерелах [2, с. 91].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Енантіосемія – суперечливе явище, відображене в наукових працях багатьох учених. Дослідженню енантіосемії присвячено безліч праць як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Уперше це явище описав В.І. Шерцль у 1883–1884 рр., однак поглиблене вивчення енантіосемії почалося із середини ХХ століття. Першими дослідниками джерел енантіосемії були В.І. Шерцль та К. Абель, в українській мові – Т.А. Федоренко, в російській – В.І. Шерцль, Е.М. Маркова, в болгарській – В.С. Червоножка, в німецькій – К. Абель, Г.М. Острікова, Н.О. Хмелюк, Г.В. Яцківська, проте досі немає спеціальних студій, присвячених проблемі віднаходження причин виникнення енантіосемії у французькій мові.

Мета статті полягає у з'ясуванні причин, що сприяють виникненню енантіосемії у французькій мові. Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких завдань: 1) виокремити у словниках французької мови лексеми з протилежними семантичними значеннями; 2) проаналізувати відібрані енантіолексеми і встановити причини їх виникнення.

Об'єкт дослідження – енантіолексеми сучасної французької мови.

Предмет дослідження – семантичні особливості енантіолексем сучасної французької мови.

Виклад основного матеріалу дослідження. Як ми вже зазначали, В.І. Шерцль та К. Абель – одні з перших, хто заговорив про причини виникнення енантіосемії. Основною причиною виникнення протилежних значень в межах одного слова вони виокремили невизначений зміст древніх коренів: «Найчастіше енантіосемія пояснюється тим, що корені і слова, які від них походили, в античні часи мали загальні і вкрай невизначені значення, з яких згодом (у разі поступового виникнення численних відтінків і за допомогою їх розгалуження на самостійні категорії) утворилися значення, які за умов більш точного їх визначення в мові, нерідко, незважаючи на їх належність до відомої і загальної їм сфери, шляхом диференціювання висловлювали протилежні один одному поняття (напр.: йти / рухатися → приходити, йти; нести → принести, віднести)» [3, с. 3].

В.І. Шерцль також наполягає на тому, що «слова, утворені в найдавніші епохи, містили в собі зародки численних протилежностей, які більше і частіше стали спливати назовні, чим більше синтетичний лад думки замінювався аналітичним і чим більше відчувалася потреба в утворенні нових слів, відповідних розширювальним логічним категоріям» [3, с. 7].

Точку зору В.І. Шерцля про невизначений зміст древніх коренів підтримували Л.А. Булаховський («явище енантіосемії має місце, коли третє, проміжне значення з різними смисловими відтінками простежується в тих чи інших контекстах») [4, с. 78] та Л.Н. Новіков («із загального та невизначеного значення слова в цілком певних контекстах розвивалися значення протилежні за своїм характером») [5, с. 185].

В.Ю. Мелікян стверджує, що наявність протилежних значень усередині однієї мовної одиниці зумовлена системністю й універсальністю мови. Дослідник виокремлює такі характеристики явища енантіосемії: в процесі енантіосемії йдеться про одну мовну одиницю (слово, морфема, фразеологічна одиниця, речення тощо); мовна одиниця має кілька значень, що свідчить про зв'язок енантіосемії з багатозначністю; значення в складі однієї мовної одиниці пов'язані як протилежні [6].

Основні причини появи і функціонування енантіосемічних значень у мові вперше сформулював В.І. Шерцль. Учений виокремив:

1) первісну невизначеність (багатозначність) коренів (К. Абель, Л.А. Булаховський, В.Н. Прохорова, В.С. Червоножка). Розвиток протилежностей із загальних понять, на думку вченого, слід уважати логічним, а не випадковим;

2) наявність у мові класів слів, у яких антитеза заснована на конкретних причинах:

2.1) природі людських почуттів (В.І. Шерцль, Л.А. Булаховський, В.Н. Прохорова). «Багато понять, що містять у собі якусь загальну ідею, шляхом досить природного диференціювання розпадаються на два більш конкретних і протилежних один одному значення, залежно від того, розглядають їх із гарного чи поганого боку, в доброму або поганому сенсі» [3, с. 24], тобто людські почуття здатні по-різному обмалювати певні уявлення залежно від установки, яку отримує слово у своєму вживанні;

2.2) два поняття, що перебувають у відносинах причини і наслідку і позначають дії і результат, які слідує одне за одним (так виникають конверсивні енантіосеми (переважно в дієсловах, у яких перехідне значення утворилося з неперехідного, і навпаки, на основі причинно-наслідкової суміжності явищ дійсності)), виражаються в низці мов через одне і те ж слово як, наприклад, колір і плід, народжувати і завагітніти [3, с. 32]; сюди також можна зарахувати активний і пасивний стани;

2.3) два поняття, незважаючи на те, що протиставляються один одному, взаємодоповнюють один одного і часто (в деяких мовах) виражаються через одне і те ж слово (як-от сонце і місяць, блискавка і грім) [3, с. 29];

2.4) відсутність роду в деяких мовах, у яких, наприклад, поняття «чоловік» і «дружина»,

«півень» і «курка» також виражаються через одне слово;

3) інтер'екційні (суб'єктивні відчуття конкретної особи) та ономагопечні (копіювання людиною звуків, які видає тварина) елементи в словотворі. До них належать вигуки як невиразні й нерозбірливі викрики та ономагопечні слова.

Перелік причин появи енантіосемії доповнили й інші вчені. До них можемо зарахувати такі:

4) порівняння. За К. Абелем, однією із причин енантіосемії є те, що поняття в людей виникали внаслідок порівняння [7]. Він підтримує думку В.І. Шерцля в тому, що внутрішня антонімія властива лише давнім етапам розвитку мови, однак, як ми вже зазначали в попередніх дослідженнях, ці погляди не знайшли підтвердження в сучасних мовах;

5) уживання лайливих слів у хорошому значенні (Л.А. Булаховський, О.Д. Шмельов): «ласкавість, симпатія можуть знаходити своє вираження в жартівливому застосуванні і лайливих слів, ужитих у відповідному контексті і з відповідною інтонацією» [8, с. 69];

6) іронічне вживання слова (Л.А. Булаховський, О.Д. Шмельов, Л.П. Крисін), «яке може міцно відклатися, а зрушення значення до його протилежності може бути викликане емоційністю вираження» [8, с. 69]; або тривале вживання слова в різних сферах мови, і в результаті цього, слово (з часом) починає вживатися іронічно. Таким чином, «плюс» у значенні слова може змінитися на «мінус» [9];

7) метафора і метонімія. О.Д. Шмельов зазначає, що значення деяких енантіосемів виникають на основі класифікаційних зв'язків між поняттями. Такими зв'язками є метафоричні та метонімічні перенесення, а також наявність у семантиці слова двох протилежних метафор часу та метонімії для слів із темпоральною семантикою [10];

8) усне мовлення. В.Н. Прохорова зазначає, що розмовний стиль літературної мови, просторіччя, деякі галузі спеціальної лексики, жаргони і говори є сприятливим середовищем для розвитку енантіосемічних значень там, де для цього є хоча б найменші передумови. Усне мовлення з її відносною порівняно з письмовими формами літературної мови свободою щодо норм дозволяє розвиватися протилежним значенням, тоді як в інших формах літературної мови норми слововживання перешкоджають виникненню подібних значень [11, с. 158].

Подібної точки зору дотримуються Л.В. Мінаєва та С.С. Смоленська, вважаючи, що в усному мовленні слова досить часто висловлюють нетипові для них протилежні основному значення. Дослідниці акцентують увагу на просодичне оформлення висловлювання як одну з передумов

виникнення протилежних значень усередині слова і наголошують: «Обираючи особливе просодичне оформлення, мовець домагається того, що слово, яке виражає на сегментному рівні, як-от позитивну оцінку, на надсегментовому рівні набуває негативної конотації. Без повної зміни просодії енантіосемічне вживання слова в мові не є можливим. У разі вживання одного і того ж слова в протилежних значеннях знаходять свою реалізацію різні просодичні варіанти цього слова» [12, с. 67–68].

9) синкретизм. На думку Ю.В. Романчук однією з причин виникнення енантіосемії є синкретизм [13]. Дослідниця дійшла такого висновку завдяки визначенню поняття «синкретизм» Т.В. Колесникової, яка розглядає синкретизм як «зумовлене єдністю чуттєвого і раціонального мислення універсальну властивість мови, що виявляється в здатності мовної одиниці висловлювати комплекс протиставлених лексичних і/або граматичних значень» [14, с. 47]. Синкретизм як лінгвістичне явище поєднує в собі властивості полісемії і перехідності, омонімії й нейтралізації і реалізується як самостійне явище на всіх рівнях мови [15, с. 95]. Виходячи з вищевикладеного, можна припустити, що синкретично характер давньої основи виявляється в значенні дієслів, що позначають різноспрямовані дії, а також у словах, що позначають протилежні ознаки;

10) психологічна причина. Деякі вчені виокремлюють і психологічну причину виникнення енантіосемії, вважаючи, що виникнення енантіосемії засноване на психології суб'єкта, оскільки кожна людина сприймає те чи інше явище зі своєї точки зору [16, с. 14–15].

Під так званими джерелами енантіосемії лінгвісти розуміють причини і явища, за умов яких стає можливим виникнення у лексичних одиниць додаткового значення, яке є протилежним головному. На сучасному етапі вивчення явища енантіосемії вчені узагальнили та виокремили сім основних джерел його виникнення. Так, основні джерела явища енантіосемії можна розділити на дві великі групи:

I. Джерела діахронічної внутрішньомовної енантіосемії:

1. Виникнення протилежного значення і подальше його вживання як основного (це відбувається, як правило, під впливом емоційного забарвлення і екстралінгвістичних чинників).

2. Виникнення протилежного значення і повернення до первісного (досить часто слово має нейтральне значення).

3. Запозичення з інших мов.

II. Джерела синхронної внутрішньомовної енантіосемії:

1. Багатозначність словотвірних морфем (наприклад префіксів). Як стверджує Л.А. Булаховський,

«один і той же префікс, приєднаний до одного і того ж дієслова, нерідко призводить до утворення різних слів, значення яких можуть бути прямо протилежні, оскільки деякі префікси не відрізняються достатньою точністю свого значення» [4, с. 79].

2. Зміщення суб'єктно-об'єктних відносин [11, с. 165].

3. Асиметрія мовного знака. Одне позначуване відповідає кільком означуваним.

4. Утворення складних слів. Тільки деякі мовознавці зараховують утворення складних слів до причин виникнення енантіосемії. З цим не погоджується М.М. Маковський. Учений стверджує, що в разі інтеграції двох значень формується третє значення чи слово або своє значення зберігає тільки один зі складників, тому і такі лексеми не можуть належати до лексичної енантіосемії [17].

Джерелами виникнення міжмовної енантіосемії вчені вважають:

1. Невизначений зміст древніх коренів.

1.1. Розбіжність значень за умов паралельного розвитку етимологічно споріднених слів як результат індивідуального переосмислення на базі однієї семи [18, с. 186–188].

1.2. Розпад нейтрального значення на два слова зі зміною зовнішньої оболонки слова [19].

2. Запозичення. Слід розрізняти «матеріальне запозичення» і «калькування». «При матеріальному запозиченні (запозиченні у власному розумінні) запозичується не лише значення (або одне зі значень) іншомовної лексичної одиниці (або морфеми), а і (з тим або іншим ступенем наближення) її матеріальний експонент» [20, с. 201].

3. Абревіація. М.Ю. Бродський виокремлює й абревіацію як джерело енантіосемії, проте вона не є характерною для енантіосемії. Вчений надає тільки такий приклад, як англійський іменник «exam» [21].

Дослідивши явище енантіосемії у французькій мові, ми визначили основні причини її появи і розвитку. Ми виокремили **екстралінгвістичні (позамовні) та лінгвістичні (мовні) причини**.

До **екстралінгвістичних причин** належать:

1. **Особливості мислення первісних людей**, оскільки їх мислення будувалося на протилежностях, наприклад: **apprendre** – «вчитися» і «викладати»; **croiser** – «зустрітися з кимось» та «розминутися»; **corriger** – «виправляти, коригувати» та «карати, бити»; **breuvage** – «лікувальний напій» та «отрута» [22].

2. **Емоційний чинник**, тобто тяжіння до експресивного вираження думок та почуттів. Тут часто вживаються слова з позитивним значенням в іронічному контексті, де воно набуває протилежного основному змісту і поступово стає частиною семантичної структури слова. Енантіосемічними у сучасній французькій мові стали слова: **bravo**

виражає «схвалення, захоплення» та *iron.* «незадоволення, докір»; **gentillesse** виражає «любов'язність, привітність, лагідне слово, доброзичливість» та *iron.* «лихослів'я, наклеп, грубість»; **formidable, magnifique** означають «чудовий, шикарний, приголомшливий, класний» та *iron.* «жахливий, страшний, непривабливий»; **charmant** означає «чарівний, милий» та *iron.* «неприємний» (*Charmante soirée!* – Ну і вечір! (про неприємний момент)); **joli** означає «красивий, милий» та *iron.* «неприємний»; **beau** означає «красивий, прекрасний, хороший» (*un bel homme* – красень) та *iron.* «жахливий, поганий» (*La belle excuse!* – Ну і виправдання!). Нерідко трапляються й ідіоми, які містять як позитивне, так і негативне чи іронічне значення, наприклад: **beau coup** – «вдалих хід у грі» та «дурість, дурний хід»; **beau garçon** – «гарний молодий чоловік, «красунчик»» та «хороший, нічого сказати» [22].

У французькій мові спостерігається і протилежний процес – уживання лайливих слів, назв хвороб, тварин, екскрементів тварин, птахів у позитивному значенні: **bandit** – «бандит, розбійник» та «пустун, шибеник»; **diable** – «чорт, диявол, біс» та «добрий, хороший хлопець»; **coqueluche** – *мед.* «коклюш» та «улюбленець»; **mal sacré** – «епілепсія» та «любов»; **chien** – «собака, негідник» та «шарм, ізюминка»; **cochon** – «свиня» та «приятель, друг» (*Mon cochon!* – Друже!); **loup** – «вовк» та «зайчик, зайченя (пестливе звернення)»; **crotte** – «послід» та «мое пташення»; **crachat** означає «плювок, мокрота» та «знак відзнаки, нагорода» [22].

3. **Причини культурно-історичного характеру**. Первинне значення дієслова **sacrer** (1138; *lat. sacrare*) – «коронувати, присвячувати в сан». Через використання слова **sacré** в лайливих словах, із 1725 слово отримало й значення «сварити, проклинати» [22].

До **лінгвістичних чинників** зараховуємо:

1. **Багатозначність словотворчих морфем:**

а) **антонімічність деяких дієслівних префіксів**, наприклад: **ac: accommoder** – «приспосовувати, обладнати, влаштувати»; *перен.* «висміювати»; та *прост.* «відлупцювати»; **accoucher** – «народжувати» та «приймати пологи» [22].

б) **антонімічність деяких іменникових суфіксів**, наприклад: – **iste: activiste**, який означає «активіст, активістка, активний прихильник, поборник» та «прихильник політики сили, активних або насильницьких дій, екстреміст»; – **ie: folie**, що означає «безумство, божевілля, психоз» та «пристрасть, захоплення»; – **ure: créature**, що означає «створіння, істота», «жінка», «тварюка» [22].

2. **Відмінність у направленості дії для досягнення певного протилежного результату:** **achever** – «закінчити, завершити» та «прикінчити, добити, доконати» [22].

3. *Формування двовидових дієслів* (verbe intransitif et verbe transitif): *nager* (vi плавати, плисти; vt плавати (якимось стилем)); *manquer* (vi бути відсутнім, не прийти, бракувати, не вистачати; vt не потрапити, промахнутися); *regarder* (vi враховувати, зважати на; vt дивитися, глядіти); *coucher* (vi лежати, ночувати; vt укласти в ліжку) [22].

4. *Поляризація актантів та заміна на протилежне того чи того суб'єктно-об'єктного відношення*: *emprunter* означає «позичити у когось» і «позичити комусь» [22].

5. *Ономатопейчні елементи в словотворі*. Французький вигук *Oh!* – «О!», «Ох!», «Ой!», наприклад, виражає «подив, захоплення» і водночас «обурення, несподіванку, розчарування»; вигук *Bah!* виражає «байдужість» (Ну і що! Подумаєш!); «здивування або сумнів» (Ось як! Ось воно що! Ось тобі й маєш! Невже?); «розчарування» (Подумати тільки! Ну і ну! Нічого собі!); вигук *Boudi!* (рег.) виражає «позитивне здивування» (Боже мій! О Господи!) та «негативне» (Чорт! Тисяча чортів!). Ономатопеї також є багатозначними, наприклад: *beuh* виражає і «здивування» і «відразу, розчарування, невдоволення» [22].

6. *Розмовне мовлення*, наприклад: *citoyen* – «громадянин, житель» та розм. «тип, суб'єкт»; *débouler* – «піти, вислизнути з під ніг» та розм. «несподівано з'явитися, нагрянути»; *dinde* – «індичка» та розм. «дурепа»; *grue* – «журавель» та розм. «дурепа, жінка легкої поведінки»; *habitant* – «житель, поселенець» та розм. «паразит (воша, блоха)» [22].

Отже, енантіосемічна лексика у французькій мові виникає на базі слів, семантична структура яких містить семипозитивної або негативної оцінки і актуалізація яких у певних контекстних умовах змінює смисловий або стилістичний зміст мовної одиниці. Таким чином, слово з позитивною оцінкою може отримати протилежну спрямованість, тобто з'являється своєрідна поляризація значень, контрадикторність в емоційно-оцінному аспекті.

Висновок. Протилежність як один із типів відносин між речами, процесами і явищами дійсності, властива світогляду і буття людини в цілому. Представлений огляд причин виникнення енантіосемії і деяких окремих її властивостей робить очевидним той факт, що енантіосемія – це співіснування протилежних, контрастних сем у структурі значення однієї і тієї ж мовної одиниці. З одного боку, енантіосемія веде до ускладнення функціонування мови, а з іншого – стати причиною плутанини, враховуючи природну надмірність людської мови, вона може тільки в поодиноких випадках.

Зрушення значення всередині слова в бік абсолютної протилежності – це цілком закономірне для мови явище. Слід зазначити, що енантіосе-

мія – багатогранне явище, що виявляється в різні періоди розвитку мови, на різних рівнях системи мови і в різних типах мовлення.

Елементи протилежності закладені в особливостях застосування слова. До причин, що зумовлюють протилежність значень у французькій мові, можна зарахувати: 1) екстралінгвістичні чинники: особливості мислення первісних людей; емоційний чинник (уживання слова з позитивним значенням в іронічному контексті, де воно набуває протилежного основному змісту; вживання лайливих слів, назв хвороб, тварин у позитивному значенні); причини культурно-історичного характеру; 2) лінгвістичні чинники: багатозначність словотворчих морфем (антонімічність деяких дієслівних префіксів; антонімічність деяких іменникових суфіксів); відмінність у направленості дії для досягнення певного протилежного результату; формування двовидових дієслів; поляризація актантів та заміна на протилежне того чи того суб'єктно-об'єктного відношення; ономатопейчні елементи в словотворі; розмовне мовлення. Найбільший вплив на розвиток енантіосемії у французькій мові на сучасному етапі має емоційний фактор. Найчастіше енантіосемія трапляється в розмовному мовленні, вияві іронії, вживанні негативних найменувань як пестливих.

Перспективу подальших розробок убачаємо в дослідженні функціонування енантіосем французької мови у текстах засобів масової інформації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Павловская Н.Ю. Текстовая энантисемия. *Карповские научные чтения* : сб. науч. ст. Минск : Белорусский Дом печати, 2013. Вып. 7. С. 40–43.
2. Салихова Н.К. Энантисемия в языке и речи. *Исследование языковых единиц в функциональном аспекте*. Ташкент : ТашГУ, 1989. С. 85–91.
3. Шерцль В.И. О словах с противоположными значениями (или о так называемой энантисемии). *Филологические записки*. Воронеж : Типо-литография Губернского правления, 1883. Вып. 5/6. С. 1–39.
4. Булаховский Л.А. Введение в языкознание. Москва : Учпедгиз, 1954. 175 с.
5. Новиков Л.А. Антонимия в русском языке (семантический анализ противоположности в лексике). Москва : Изд-во Московского ун-та, 1973. 290 с.
6. Меликян В.Ю. Внутренняя антонимия и способы ее выражения в языке. *Русский язык в школе*. Москва : Наш язык, 1998. № 2. С. 82–88.
7. Abel C. Über den Gegensatz in Urworten. Leipzig, 1884. 65 p.

8. Булаховский Л.А. Энантиосемия. Развитие противоположных значений. *Русская речь*. Москва : Наука, 1988. № 2. С. 68–70.
9. Крысин Л.П. Эвфемизмы в современной русской речи. *Русское слово, своё и чужое. Исследования по современному русскому языку и социолингвистике*. Москва : Языки славян. культуры, 2004. С. 267–268.
10. Шмелёв А.Д. Когнитивные и коммуникативные источники энантиосемии. *Когнитивные стили коммуникации. Теории и прикладные модели* : докл. междунар. конф., Крым, Партепит, 20–25 сентября 2004 г. Симферополь : ТНУ им. В.И. Вернадского, 2004. С. 57–59.
11. Прохорова В.Н. Энантиосемия в современном русском языке (о причинах и условиях возникновения и функционирования слов с противоположными значениями). *Вопросы русского языкознания*. Москва : Изд-во Московского ун-та, 1976. Вып. 1. С. 157–165.
12. Минаева Л.В., Смоленская С.С. Энантиосемия как лексико-фонетическое явление. *Смежные проблемы филологии, психолингвистики и методики преподавания иностранных языков*. Иваново, 1978. С. 66–74.
13. Романчук Ю.В. Синкретизм в языке. Энантиосемия как частный случай проявления синкретизма в языке. *Филологические науки в России и за рубежом* : материалы V Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, декабрь 2017 г.). Санкт-Петербург : Свое издательство, 2017. С. 51–53.
14. Колесникова Т.В. К вопросу о выделении видов синкретизма. *Гуманитарные исследования*. 2009. № 3 (31). С. 47–51.
15. Просьянникова О.И. Семантические изменения в синкретических формах «существительное / глагол» в английском языке. *Вестник Ленинградского государственного университета им. А. С. Пушкина*. Санкт-Петербург : ЛГУ имени А.С. Пушкина, 2011. № 1. С. 94–104.
16. Cerutti U. Sinn und Gegensinn im Englischen. Zürich : Winterthur, 1957. 143 p.
17. Маковский М.М. Язык-миф-культура : Символы жизни и жизнь символов. Москва : Русские словари, 1996. 330 с.
18. Будагов Р.А. Сравнительно-семасиологические исследования. Москва : МГУ, 1963. 301 с.
19. Пете И.О. О противоположных значениях одного и того же слова в русском языке. *Материалы и сообщения по славяноведению*. Szegea, 1964. № 2. С. 18–26.
20. Маслов Ю.С. Введение в языкознание. Москва : Высшая школа, 1998. 272 с.
21. Бродский М.Ю. Энантиосемия как переводческая проблема. *Перевод и межкультурная коммуникация* : Материалы II науч.-практич. конф. Екатеринбург, 2001. С. 6.
22. Le petit Robert 1 : dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française / by Paul Robert; Josette Rey-Debove; Alain Rey. Paris : Le Robert, 1985. 2171 p.

REFERENCES

1. Pavlovskaya N. Yu. (2013) Tekstovaya enantiosemya [Textual enantiosemya]. *Karpov Scientific Readings: collection of scientific articles*, vol. 7, pp. 40–43.
2. Salikhova N. K. (1989) Enantiosemya v yazyke i rechi [Enantiosemya in language and speech]. *Issledovanie yazykovykh edinit v funktsional'nom aspekte* [Study of linguistic units in a functional aspect]. Tashkent: Tashkent State University pp. 85–91.
3. Shertsl' V. I. (1883) O slovakh s protivopolozhnymi znacheniyami (ili o tak nazyvaemoy enantiosemyi) [About words with opposite meanings (or about the so-called enantiosemya)]. *Philological notes*, vol. 5/6, pp. 1–39.
4. Bulakhovskiy L. A. (1954) *Vvedenie v yazykoznanie* [Introduction to linguistics]. Moscow: Uchpedgiz. (in Russian)
5. Novikov L. A. (1973) *Antonimiya v russkom yazyke (semanticheskyy analiz protivopolozhnosti v leksike)* [Antonymy in Russian language (semantic analysis of the opposite in vocabulary)]. Moscow: Publishing house of Moscow University. (in Russian)
6. Melikyan V. Yu. (1998) Vnutrennyaya antonimiya i sposoby ee vyrazheniya v yazyke [Internal antonymy and ways of its expression in language]. *Russian language at school*, no. 2, pp. 82–88.
7. Abel C. (1884) Über den Gegensinnder Urworte. Leipzig. (in German)
8. Bulakhovskiy L. A. (1988) Enantiosemya. Razvitie protivopolozhnykh znacheniy [Enantiosemya. Development of opposite meanings]. *Russian speech*, no. 2, pp. 68–70.
9. Krysin L. P. (2004) Evfemizmy v sovremennoy russkoy rechi [Euphemisms in modern Russian speech]. *Russkoe slovo, svoe i chuzhoe. Issledovaniya po sovremennomu russkomu yazyku i sotsiolingvistike* [Russian word, one's own and someone else's. Studies in modern Russian language and sociolinguistics]. Moscow: Languages of the Slavic culture, pp. 267–268.
10. Shmel'ev A. D. (2004) Kognitivnye i kommunikativnye istochniki enantiosemyi [Cognitive and communicative sources of enantiosemya]. Proceedings of the *Kognitivnye stili kommunikatsii. Teorii i prikladnye modeli: dokl. mezhdunar. konf. (Ukraine, Simferopol, September 20–25, 2004)*, Simferopol': TNU im. V. I. Vernadskogo, pp. 57–59.

11. Prokhorova V. N. (1976) Enantiosemiya v sovremennom russkom yazyke (o prichinakh i usloviyakh vozniknoveniya i funktsionirovaniya slov s protivopolozhnymi znacheniyami) [Enantiosemia in modern Russian (on the causes and conditions for the emergence and functioning of words with opposite meanings)]. *Questions of Russian linguistics*, vol. 1, pp. 157–165.
12. Minaeva L. V., Smolenskaya S. S. (1978) Enantiosemiya kak leksiko-foneticheskoe yavlenie [Enantiosemia as a lexico-phonetic phenomenon]. *Smezhnye problemy filologii, psikholingvistiki i metodiki prepodavaniya inostrannykh yazykov* [Related problems of philology, psycholinguistics and methods of teaching foreign languages]. Ivanovo, pp. 66–74.
13. Romanchuk Yu. V. (2017) Sinkretizm v yazyke. Enantiosemiya kak chastnyy sluchay proyavleniya sinkretizma v yazyke [Syncretism in language. Enantiosemia as a special case of syncretism in language]. Proceeding of the *Filologicheskie nauki v Rossii i za rubezhom : materialy V Mezhdunar. nauch. konf. (Russia, St. Petersburg, December, 2017)*, St. Petersburg: Svoe izdatel'stvo, pp. 51–53.
14. Kolesnikova T. V. (2009) K voprosu o vydelenii vidov sinkretizma [On the issue of identifying the types of syncretism]. *Humanities research*, no. 3(31), pp. 47–51.
15. Prosyannnikova O. I. (2011) Semanticheskie izmeneniya v sinkreticheskikh formakh «sushchestvitel'noe / glagol» v angliyskom yazyke [Semantic changes in syncretic forms «noun / verb» in English]. *Bulletin of the Leningrad State University A. S. Pushkin*, no. 1, pp. 94–104.
16. Cerutti U. (1957) Sinn und Gegensinn im Englischen. Zürich: Winterthur. (in German)
17. Makovskiy M. M. (1996) *Yazyk-mif-kul'tura: Simvoly zhizni i zhizn' simvolov* [Language-myth-culture: Symbols of life and life of symbols]. Moscow: Russian dictionaries. (in Russian)
18. Budagov R. A. (1963) *Sravnitel'no-semasiologicheskie issledovaniya* [Comparative semasiological studies]. Moscow: Moscow State University. (in Russian)
19. Pete I. O. (1964) O protivopolozhnykh znacheniyakh odnogo i togo zhe slova v russkom yazyke [About the opposite meanings of the same word in the Russian language]. *Materials and messages on Slavic studies*, no. 2, pp. 18–26.
20. Maslov Yu. S. (1998) *Vvedenie v yazykoznanie* [Introduction to linguistics]. Moscow: Higher school. (in Russian)
21. Brodskiy M. Yu. (2001) Enantiosemiya kak perevodcheskaya problema [Enantiosemia as a translation problem]. Proceeding of the *Perevod i mezhkul'turnaya kommunikatsiya: Materialy II nauch.-praktich. konf. (Russia, Ekaterinburg, 2001)*, Ekaterinburg, p. 6.
22. Le petit Robert 1 (1985) Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Paris: Le Robert. (in French).